

Nr 38

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till ett internationellt veteavtal.

I en till riksdagen den 21 september 1956 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 183, har Kungl. Maj:t under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruks- och utrikesdepartementsärenden för den 11 maj 1956 och över jordbruksärenden för den 21 september 1956 hemställt, att riksdagen måtte godkänna Sveriges anslutning till ett den 25 april 1956 träffat internationellt veteavtal, som för Sveriges del blivit undertecknat den 16 maj 1956, varefter den 27 juni 1956 avgivits förklaring om svenska regeringens avsikt att ratificera avtalet.

Rörande avtalets lydelse torde få hänvisas till propositionen s. 2—39.

Efter redogörelse för tidigare internationella veteavtal m. m. och för förberedelserna till 1956 års internationella veteavtal har *chefen för jordbruksdepartementet* beträffande det nya avtalets innebörd anfört i huvudsak följande.

»Det nya internationella veteavtalet omfattar tiden 1 augusti 1956—31 juli 1959 och gäller en sammanlagd kvantitet av 8 244 000 ton. Avtalsvillkoren innebär inga större förändringar gentemot tidigare avtal. Vissa nya regler för prisberäkningen i fråga om argentinskt och europeiskt vete är dock av stor betydelse i sammanhanget. För svenskt vete har fastställts sådana omräkningsregler, som överensstämmer med de från svensk sida framförda önskemålen och för vilka man tidigare haft svårt att finna gehör. Reglerna innebär, att priset för svenskt vete skall beräknas efter priset på baskkvaliteten i köparlandet (cif-basis) i stället för på fob-basis såsom från vissa håll föreslagits. Hänsyn skall emellertid tagas till kvalitetskillnaden.

Texten till det nya internationella veteavtalet på engelska språket ävensom översättning av avtalet till svenska språket torde såsom *bilaga* få fogas till detta protokoll.

Beträffande det nya internationella veteavtalets innehåll må i övrigt framhållas följande.

Avtalets ändamål är att tillförsäkra importländerna tillgång till vete och exportländerna avsättning för vete till skäliga och stabila priser. Avtalet har karaktären av ett multilateralt köpeavtal, omfattande — under förutsättning av samtliga signatärmakters ratifikation — såsom nyss nämnts en sammanlagd vetekvantitet av 8 244 000 ton vete och gällande för en tid av tre år, räknat från den 1 augusti 1956. Skulle utebliven ratifikation från

några importländer medföra en minskning av totalkvantiteten, skall en proportionell minskning av exportländernas garantikvantiteter ske.

I prisstabiliserande syfte har avtalats vissa minimi- och maximipriser gällande hela avtalstiden. För baskvaliteten, Manitoba Northern wheat No 1 i lager i bulk i de vid Övre sjön i Nordamerikas inland belägna hamnarna Fort William och Port Arthur, har minimipriset bestämts till 1,50 kanadensiska dollars per bushel, varvid för den kanadensiska dollarn räknas den växelkurs, som gällde den 1 mars 1949. För svenskt vete beräknas minimipriset fritt ombord svensk hamn på grundval av vederbörande pris för baskvaliteten cif och fob hamnar i Storbritannien med avdrag för gällande transportkostnader dit för svenskt vete. Maximipriset beräknas med utgångspunkt från vederbörande pris på baskvaliteten i destinationslandet med avdrag för gällande transportkostnader dit för svenskt vete. I båda fallen skall företagas sådan prisjustering för kvalitetsskillnad, som kan vara överenskommen mellan säljare och köpare.

Mellan de gränser, som representeras av minimi- och maximipriserna, må parterna fritt göra avslut i överensstämmelse med marknadsläget. De rättigheter och skyldigheter, som följer av avtalet, får betydelse först om marknadsläget blir sådant, att det erbjuder svårigheter för ett importland att köpa den avtalsenliga importkvantiteten till priser, som icke överstiger maximipriset, eller för ett exportland att sälja den avtalsenliga exportkvantiteten till priser, som icke understiger minimipriset. I förra fallet har importlandet rätt att fordra, att exportland, som ännu icke fullgjort sitt exportåtagande, skall inom ramen för den fastställda importkvantiteten leverera vete till importlandet till maximipriset. I senare fallet har exportlandet rätt att fordra, att de importländer, som ännu ej fullgjort sina importåtaganden, skall köpa resterande myckenheter till minimipriset.

Avtalet innebär alltså för exportländernas vidkommande ej någon ovillkorlig skyldighet att årligen sälja de garanterade exportkvantiteterna. Denna skyldighet inträder endast om läget på världsmarknaden utvecklas så, att priserna tenderar att stiga över det i avtalet fastställda maximipriset och något importland därför begär, att försäljning skall äga rum. Ett exportland har vidare rätt att sälja till fria priser, i den mån det har vete att sälja utöver den garanterade exportkvantiteten. På motsvarande sätt inträder importländernas skyldighet att uttaga de garanterade kvantiteterna endast om läget på världsmarknaden utvecklas så, att priserna tenderar att sjunka under avtalets minimipris och något exportland begär, att inköp skall ske. Även i ett sådant läge står det ett importland fritt att köpa vete till fria priser också från utomstående under förutsättning att det, om så påfordras, likväl fullgör sina garanterade inköp.

Avtalet förskriver vidare, att export- och importländerna skall äga frihet att fullgöra försäljningar och köp av sina garanterade kvantiteter genom anlåtande av privata affärsförbindelser eller på annat sätt. Det fastslås uttryckligen, att ingen bestämmelse i avtalet skall tolkas såsom innebärande

undantag för en enskild affärsman att följa de lagar eller föreskrifter, vilka han eljest har att iakttaga. Vidare stadgar avtalet, att deltagarländerna bibehåller sin fulla handlingsfrihet i fråga om sin interna jordbruks- och prispolitik.

Deltagarländernas för import och export garanterade årskvantiteter har redovisats i bilagorna A och B till artikel III i avtalet. Varje lands garanti-kvantitet skall i princip vara oförändrad under de tre avtalsåren.

Såsom förut nämnts utgö. det nya veteavtalets maximipris och minimipris för baskkvaliteten 2,00 respektive 1,50 kanadensiska dollars per bushel. Sagda priser motsvarar 38 kronor 7 öre respektive 28 kronor 55 öre per deciton och gäller i bulk i lager hamnar vid Övre sjön i Nordamerikas inland, varifrån fraktkostnaderna till hamnar i importländerna är väsentliga. Beräkningar, utförda av statens jordbruksnämnd i samråd med föreningen Svensk spannmålshandel, ger vid handen, att minimipriset kan anses motsvara ett pris för svenskt vete av normalkvalitet av omkring 30 kronor 50 öre fritt ombord exporthamn. Maximipriset går icke att på samma sätt direkt omräkna, eftersom det blir beroende på destinationshamnens belägenhet. Grundas beräkningen på försäljning till Västtyskland, vilket land ju normalt är vår största avnämare, torde maximipriset motsvara ett pris för svenskt vete av normalkvalitet av cirka 39 kronor 75 öre per deciton fob. Jämföres dessa priser med prisgränserna i det i propositionen 1956: 165 föreslagna nya svenska prisregleringssystemet, vilka för vete är 37 respektive 47 kronor per deciton, innebär det internationella veteavtalets prisgränser, att priserna enligt avtalet — med hänsyn tagen till handelsmarginal — ligger omkring 7 kronor 50 öre per deciton lägre vid minimipriset och omkring 8 kronor 25 öre per deciton lägre vid maximipriset. I dessa kalkyler har räknats med »normala» fraktkostnader samt med en prisavvikelse för kvalitetsskillnad mellan svenskt vete och det internationella veteavtalets baskkvalitet av 4 kronor 50 öre per deciton. Båda dessa faktorer är emellertid ganska osäkra och kan variera betydligt.

Även om staten enligt det internationella veteavtalet är formellt ansvarig för att vårt lands förpliktelser kommer att uppfyllas, står staten icke några ekonomiska risker genom anslutningen till avtalet. Enligt den i mars i år träffade uppgörelsen mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation rörande jordbruksregleringen kommer nämligen jordbruket självt genom föreningen Svensk spannmålshandel att svara för de ekonomiska konsekvenser, som uppstår, om de fria världsmarknadspriserna överskrider veteavtalets maximipris. På motsvarande sätt åtnjuter föreningen de fördelar, som uppkommer i ett läge, där världsmarknadspriset understiger veteavtalets minimipris.

Det internationella veterrådet skall fortsätta sin verksamhet och administrera det nu ingångna avtalet. Varje land äger utse ett ombud jämte suppleanter och rådgivare. I rådet skall importländerna ha sammanlagt 1 000 röster och exportländerna likaledes sammanlagt 1 000 röster, i båda fallen

fördelade mellan respektive länder i proportion till storleken av de garanterade kvantiteterna, dock att intet land skall ha mindre än en röst. Rådets beslut skall, i den mån icke annat anges i avtalet, fattas med enkel röstmajoritet.

Beträffande rådets uppgifter stipuleras, att rådet ur olika synpunkter må granska vetesituationen i världen och därvid verka för utbyte av upplysningar och mellanstatliga konsultationer. Rådet äger företaga alla åtgärder, som kan anses önskvärda, för sådant samarbete med FAO och andra mellanstatliga organisationer ävensom med länder, vilka icke är medlemmar av avtalet men som kan ha ett väsentligt intresse i den internationella handeln med vete. Härigenom har man i viss mån beaktat de brittiska önskemålen om att veterrådet även skall studera överskottsproblem.

Rådet skall tillsätta en exekutivkommitté. Medlemmarna av denna skall utgöras av högst fyra exportländer, valda årligen av exportländerna, samt högst åtta importländer, valda årligen av importländerna. I exekutivkommittén skall exportländerna ha samma totala antal röster som importländerna. Inom varje grupp fördelas rösterna i första hand enligt överenskommelse inom gruppen, dock att intet exportland må inneha mer än 40 procent av exportländernas totala antal röster. Rådet skall vidare tillsätta en rådgivande kommitté för prisomräkningstal, bestående av representanter för högst tre export- och högst tre importländer. Denna kommitté skall bl. a. ha till uppgift att framlägga förslag om jämförelsepriser för vete från olika exportländer och därmed sammanhängande tekniska frågor.

Rådet skall slutligen ha ett sekretariat, bestående av en sekreterare och sådan personal i övrigt, som behöves för arbetet inom rådet och dess kommittéer.

Varje land har att självt bestrida kostnaderna för sin representation i rådet och rådets kommittéer. Övriga kostnader för veterrådets verksamhet skall bestridas genom årliga bidrag av medlemmarna. Varje lands bidrag skall vara proportionellt mot dess garanterade kvantitet i förhållande till de sammanlagda garanterade försäljningarna eller inköpen vid varje skördeårs början. Detta belopp skall erläggas vid ingången av varje skördeår på grundval av det budgetförslag, som godkänts av rådet. Kostnaderna beräknas totalt till omkring 41 000 £ och Sveriges andel i kostnaderna kan — såvida samtliga exportländer ratificerar avtalet — uppskattas till omkring 435 £ per år, vilket motsvarar något över 6 300 kronor.

Veteavtalet, som skall träda i kraft i vissa delar den 16 juli 1956 och till återstående del den 1 augusti 1956, är öppet för undertecknande i Washington t. o. m. den 18 maj 1956. Undertecknande sker med förbehåll för godkännande av vederbörande länder enligt deras konstitutionella regler. Ratificering skall ske senast den 16 juli 1956. Emellertid kan en regering senast den 16 juli 1956 underrätta Förenta staternas regering om sin avsikt att ratificera, varefter ratifikationshandlingarna kan deponeras senast den 1 december 1956.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört, är jag beredd att förordna anslutning från svensk sida till avtalet. Då det synes angeläget, att ett svenskt biträdande av avtalet snarast kommer till stånd, torde Kungl. Maj:t nu för sin del böra godkänna anslutning. Sedan avtalet från svensk sida signerats, torde med hänsyn till ärendets art godkännandet av avtalet böra underställas riksdagens prövning. På Sverige belöpande andel av det internationella veterådets administrationskostnader ävensom kostnaderna för Sveriges representation i rådet och dess kommittéer torde, därest riksdagen godkänner avtalet och icke har något att erinra däremot, för budgetåret 1956/57 få bestridas genom motsvarande överskridande av det å riksstaten för sagda budgetår under nionde huvudtiteln anvisade förslagsanslaget Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.»

Utskottet. I propositionen föreslås, att Sverige skall godkänna ett internationellt veteavtal, avsett att ersätta det avtal, som utlöpte den 31 juli 1956. Det nya avtalet, omfattande tiden 1 augusti 1956—31 juli 1959, skiljer sig från det tidigare avtalet bl. a. därutinnan, att Sverige deltagar såsom exportland med skyldighet att sälja 175 000 ton vete om året i tre år samt att vissa nya regler fastställts för prisberäkningen. Sålunda skall maximipriserna för svenskt vete f. o. b. svenska hamnar mellan Stockholm och Göteborg vara de priser, som motsvarar c. & f.-priset i destinationslandet respektive Storbritannien för en viss bestämd baskvalitet, beräknat genom tillämpning av vid tidpunkten gällande transportkostnader och växelkurser och med företagande av sådan prisjustering för kvalitetsskillnad, som kan vara avtalad mellan vederbörande export- och importland. I övrigt innefattar avtalsvillkoren icke några större förändringar gentemot tidigare avtal. Utskottet biträder för sin del Kungl. Maj:ts förslag om Sveriges anslutning till det nya internationella veteavtalet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må godkänna Sveriges anslutning till ifrågasvarande, den 25 april 1956 träffade internationella veteavtal.

Stockholm den 13 november 1956

På jordbruksutskottets vägnar:

PER EDVIN SKÖLD

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Lage Svedberg, Jon Jonsson*, Bertil Andersson, Eskilsson, Bror Nilsson*, Johan Persson, Mossberger, Uno Olofsson*, Gunnar Berg* och Sigfrid Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Johnsson i Kastanjegården*, Anthy, Jonsson i Strömsund, Sköld, Ahlsten, Agerberg, Lindström*, Svensson i Vä, Jönsson i Gärds Köpinge och Johanson i Västervik*.

* Ej närvarande vid justeringen.